سانسۆرو سزاو، دراماو سینەمای ئێرانی.. حەیدەر عەبدولڕەحمان

سینەما و دراما لەئێراندا کە دوو هونەری کاریگەرو کارتێکی بەهێزو ئەکتیفی حەماوەرین بۆ هوشیار کردنەوەو تێگەیشتن، بەردەوام ڕووبەڕووی سانسۆرێکی توند دەبنەوە، لەلایەن دەسەڵاتدارانەوە.

بەپێی ئەو یاسایەی بۆ سینەما دەرکراوە، چەندین خاڵی سنووردارکردنیان لە ناوەڕۆکدا بۆ داندراوە، بۆ دڵنیابوون لەوەی کە ئەو بەرهەمە درامی و سینەماییانەی بەرهەم دەهێندرێن، لەگەڵ ڕەوتی ئایینی و کولتووری کۆماری ئیسلامیدا بگونجێت.

ئەم سنووردار کردنانە بریتین لە: قەدەغەکردنی وێنەگرتنی ژنانی بێ حیجاب.

قەدەغەکردنی دیمەنی بەرکەوتنی سێکسی و قەدەغەکردنی باسکردنی ئەو بابەتانەی کە بە بابەتی هەستیار، یان ڕەخنەگرتن لەدەسەڵات دادەنرێت.

سەرەڕای ئەم سنووردارکردنانە، زۆرێك لەهونەرمەندانی ئێرانی هەوڵدەدەن لەڕێگەی کارەکانیانەوە بابەتی کۆمەڵایەتی و سیاسی دەرببڕن، بەڵام هەندێ جار بەرەو ڕووبەڕوو بوونەوە لەگەڵ دەسەڵات ئاراستە دەکرێن.

دەرهێنەرێکی گەورەی وەك (جەعفەر پەناهی) و زۆرانی تریش، ڕووبەڕووی سنووردارکردنی هاوشێوە بوونەتەوە.

ئەوەتا ساڵی 2010دا بەهۆی پشتگیری کردنی ئەو ناڕەزایەتیانەی دوای هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی ساڵی 2009 هاتە ئاراوە، سزای شەش ساڵ زیندانی بەسەردا سەپێندرا و کاری فیلمسازی و گەشتکردنی لێ قەدەغەکرا.

هەروا دوای ئەوەی دادگای تاران، سزای شەش مانگ زیندانی بەسەر (سەعید ڕۆستەیی) دەرهێنەری ئێرانی و بەرهەمهێنەری فیلمی (براکانی لەیلا) دا سەپاند، بەهۆی نمایشکردنی فیلمی(براکانی لەیلا) لەفێستیڤاڵی کان، بێ وەرگرتنی ڕەزامەندی ئێران لەو بەشداری پێ کردنە، سزای قەدەغە پێکردنی نمایش کردنی فیلمەکەشی لەناوەوەی ئێران بەسەردا سەپێنرا.

فێستیڤاڵەکە لەبەیاننامەیەکدا بەئاژانسی (فرانس پرێس) گەیشتووە، ئەو حوکمە قەزاییەی لە دژی ڕۆستەیی و جەواد نەورۆز ، بەرهەمهێنەری فیلمەکە دەرکردوە، لەگەڵ قەدەغەکردنی پێنج ساڵ لە نمایش کردن ، پێشێڵ کاریەکی ئاشکرایە دژی ئازادی ڕادەربڕین.

هەرلە درێژەی ڕاگەیاندنەکەدا هاتووە:
فیستیڤاڵی (کان) وەك زۆرێك لە پێشەنگەرەکان لەسەرانسەری جیهاندا، پشتیوانی خۆی بە هەموو ئەو کەسانە دەردەبڕێت کە لە ئامادەکاری و بڵاوکردنەوەی کارەکانیاندا تووشی توندوتیژی وسزادان دەبنەوە .
ڕۆژنامەی (ئیعتماد)ی ڕیفۆرم خوازی ئێرانیش، لە ڕاپۆرتێکدا ڕایگەیاند کە دادگایەك لەتاران سزای ئەو بەڕێوەبەرە ئێرانییەشی داوە کە بەشداری لەپڕۆپاگەندە کردن بۆ فیلمەکە کردوەو ، وەئەم ڕێکارەی بەدژایەتی کردنی سیاسەتی بەرهەمهێنانی هونەری لەکۆماری ئیسلامی ئێران لە قەڵەم داوە.
هەروا ڕۆژنامەکە ئاماژەی بەوەشکردووە، لەماوەی ڕاگرتنی سزاکە، پێویستە تۆمەتبار خۆی لە چالاکییەکانی پەیوەست بەو تاوانەی ئەنجامدراوە بەدوور بگرێت و پەیوەندی لەگەڵ کەسانی چالاك لەبواری سینەمادا نەکات.
سەعید ڕوستەیی تەمەن 34 ساڵەو دوای دەرهێنانی فیلمی (یاسای تاران) ناوبانگێکی زۆری بەدەستهێنا.
یاسای تاران ـــ فیلمێکی پۆلیسییە و باس لە بازرگانیکردن بەماددە هۆشبەرەکان و سەرکۆنەی دەسەڵاتداران دەکات.
هەر (ڕۆستایی) دەرهێنەر لە ئایاری ٢٠٢٢ خەڵاتی دەستەی سوێندخۆَرانی کۆمەڵەی ڕۆژنامەوانی نێودەوڵەتی لەفیلمی (براکانی لەیلا) بەدەست هێنا.
بۆ نموونە سکاڵای یاسایی لەسەر خانمە ئەکتەر (مەرزیە بەرومەند) و ئەکتەری ناوداری ئەمریکی (ڕەزا بابەك) تۆمارکرا، بەهۆی تەوقەکردن لەسەر شانۆ لەفەستیڤاڵی فیلمی فەجر کە بەپێشێلکردنی بەها ئیسلامییەکان داندراوەـ
دەرهێنەری ئێرانی محەمەد ڕەسولۆف ساڵی 2025 خەڵاتی ورچی زێڕینی لەفیستیڤاڵی بەرلین پێ بەخشرا، لەسەر فیلمی (شەڕ نیە) کە باس لەسزای لە سێدارەدان دەکات لە ئێران،
بەڵام دوای نمایش کردنی فیلمەکەی لەفبستیڤاڵی کان ی سینەمایی بەهەشت ساڵ زیندانی سزا درا، بە تۆمەتی ئەوەی مۆڵەتی بەشداری بوونی لەهەردوو فیستیڤاڵەدا وەر نەگرتووە.
ئەو سەرکوت کردنەوەیەی سینەماکاران بەردەوامە، لەکاتێکا ئەوان هەوڵ دەدەن، تێڕوانینێکی ڕەخنەگرانە بۆ کۆمەڵگا و سیاسەت پێشکەش بکەن، کەچی ڕووبەڕووی سنووردارکردنی توندی یاسایی و سانسۆرێکی توند دەبنەوە..

کەمکردنەوەی هەژاری لە چین مۆدێلێك بۆ وڵاتانی تازەپێگەیشتوو.. هەڵۆ حەسەن

بۆچی چین بنبڕکردنی هەژاری وەك كارنامەی سەرەكی وڵاتەكەی لە پێشینەی کارەکانی داناوە؟،ئەم وەنەیە لە 19ی تەمموزی 1989 گیراوە، کاتێك سەرۆك شی جینپینگ، سکرتێری حزبی ئەوکاتەی شاری نینگدێ (پارێزگایەکی دواکەوتووی شاخاوی) لە ناوچەی شونینگ لێکۆڵینەوەی ئەنجامدا، تەنها لە ماوەی 1 ساڵ و 11 مانگدا، سەردانی 123 لە کۆی 124 شارۆچکەی نینگدێ کرد بۆ لێکۆڵینەوە لە بارودۆخی ناوچەکە. ئەمەش دەکاتە سەردانی شارۆچکەیەك هەر 6 ڕۆژ جارێك، ئەم ئەزموونە بەرفراوانە لە بنەڕەتدا توانی هەوڵی کەمکردنەوەی هەژاری لەسەر ئاستی وڵات ئەنجام بدات.چین 800 ملیۆن کەسی لە هەژاریی ڕەها دەرهێنا، هەروەها پێش وادەی دیاریکراو ئامانجی کەمکردنەوەی هەژاری لە کارنامەی 2030ی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ گەشەپێدانی بەردەوامی بەدیهێنا. ئەوەی چین کردوویەتی لە کۆمەڵێك داتادا:لە ساڵی 2014 تا 2023 بە گشتی 2.5 ملیۆن کیلۆمەتر ڕێگای گوندنشینەکان دروستکراون یان نۆژەنکراونەتەوە و 70 هەزار و 600 گوند بە ڕێگای قیرتاو بەستراونەوە؛ ئێستا تۆڕی 5جی چین هەموو شار و شارۆچکەیەکی وڵاتەکە و هەروەها زیاتر لە 90%ی گوندەکانی دەگرێتەوە؛ تا کۆتایی ساڵی 2021، چین زیاتر لە 40 هەزار وێستگەی ڕۆشنبیری لەسەر ئاستی شارۆچکەکان و 570 هەزار ناوەندی خزمەتگوزاری کولتووری لەسەر ئاستی گوندەکان پێگەیشت،لە ساڵی 2023دا 96.1%ی گوندەکان خزمەتگوزاری پزیشکییان پێگەیشت ، کە بە بەراورد بە ساڵی 2013 بە ڕێژەی 14.5% زیادیکردووە؛لە ساڵی 2013ەوە چین 108 هەزار قوتابخانەی نۆژەن کردووەتەوە بۆ بەهێزکردنی دابینکردنی خوێندنی ناچاری لە ناوچە هەژارەکاندا

پابەندبوونی مێژوویی و سیاسی

چین لە سەرەتای ڕۆژانی چاکسازی و کرانەوە نەك گەشەی ئابووری بە تەنیا بەڵکو کەمکردنەوەی هەژاری پێویست بوو بۆ دڵنیابوون لە سەقامگیری و پێشکەوتنی نیشتمانی. سەرۆك شی جینپینگ بە

سوودوەرگرتن لە ئەزموونی کەسیی خۆی لە ” نینگدە “و ناوچە دواکەوتووەکانی دیکە، بنبڕکردنی هەژاری کردە بەشێکی سەرەکیی حوکمڕانییەکەی،دەرهـێنانی خەڵك لە هەژاری، سەقامگیری کۆمەڵایەتی درێژخایەن و خۆشگوزەرانی ئابووری مسۆگەر دەکات. هەژاری دەتوانێت ببێتە هۆی سووتەمەنی نائارامی و نایەکسانی، کە چین هەوڵیدا بە تێکەڵکردنی ناوچە دوورەکان لە پلانەکانی گەشەپێدانی نیشتمانیدا نەهێڵێت،چین نزیکەی 10 ساڵ پێشتر ئامانجەکانی کەمکردنەوەی هەژاریی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ گەشەپێدانی بەردەوام بەدەستهـێنا. ئەمەش ڕەنگدانەوەی پابەندبوونیەتی بە گەشەپێدانی نێودەوڵەتی و سەرکردایەتیکردن لە هەوڵەکانی کەمکردنەوەی هەژاری جیهانیدا،لە ساڵی 2014 تا 2023 چین،دروستکردن یان چاککردنەوەی 2.5 ملیۆن کم ڕێگای گوندەکان، بەستنەوەی 70,600 گوند بە ڕێگای قیر،بۆ هەموو شار و شارۆچکەیەك، کە دەگاتە زیاتر لە 90%ی گوندەکان،پەرەپێدانی 570,000 ناوەندی خزمەتگوزاری ڕۆشنبیری لەسەر ئاستی گوند و ڕۆشنبیری لەسەر ئاستی شارۆچکە زیادکردنی دەستڕاگەیشتن بە خزمەتگوزاری پزیشکی لە گوندەکاندا بۆ 96.1% تا ساڵی 2023،سەرکەوتنی چین لە کەمکردنەوەی هەژاریدا وەك مۆدێلێك بۆ وڵاتانی دیکەی گەشەسەندوو سەیردەکرێ، ئەمەش دەیسەلمێنێت کە پلاندانانی ستراتیژی، وەبەرهـێنان لە ژێرخانی ئابووری و سیاسەتی ئامانجدار دەتوانێت گۆڕانکارییەکی کۆمەڵایەتی بەرچاو بهـێنێتە ئاراوە

هەڵۆ حەسەن

سەرچاوەکان:

Ningde: Xi Jinpings Training Ground for Governing the Country https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-16-0654-0_2?utm_source=chatgpt.com

Infrastructure, growth, and poverty reduction in China https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/958211468770406497/infrastructure-growth-and-poverty-reduction-in-china?utm_source=chatgpt.com

Lifting 800 Million People Out of Poverty https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/04/01/lifting-800-million-people-out-of-poverty-new-report-looks-at-

lessons-from-china-s-experience?utm_source=chatgpt.com

پرۆسەی ئاشتی لە باکوور لەنێوان تورکیا و ئیسرائیل.. شێرکۆ کرمانج

چەند مانگێکە قسە لە پرۆسەی ئاشتی لە باکوور و تورکیا دەکرێت. هۆکاری زۆر لە پشت دەستپێشخەریی ئەم گەڕەی پرۆسەکە دایە، لەوانە: ماندووبوونی هەردوولا، گەیشتن بەو باوەڕەی کە لەڕێگەی خەباتی چەکداریی یان نکۆڵیکردن هیچ لایەک بە ئامانجی خۆی ناگات، تا دەگاتە ئەو وەرچەرخانەی کە لە دید و تێگەیشتن و ئایدیۆلۆجیای ڕابەری تەڤگەری کورد لە باکوور، عەبدوڵا ئۆجەلان، ڕوویانداوە. بەڵام هیچیان بە قەد ئەو گۆڕانکارییانەی کە لە هاوسەنگی هێز لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست هاتوونەتە پێش کاریگەریی نەبووە کە وەک ئاکامێکی شەڕ و پێکدادانەکانی دوای ٧ی ئۆکتۆبەر، کە وێرانبوونی غەززە و بەشێکی باشووری لوبنان و لاوازبوونی حەماس و حیزبوڵا و داتەپینی ڕژێمەکەی “حافیز ئەسەد” هاتوونەتە پێش. وەک ئاکامێکیش پەڕوباڵکردن و لە قاوغنانی ئێرانی بەرهەم هێنا. وەک بەرئەنجامێکیش هاوکێشەکانی هێز لە ناوچەکە گۆڕا؛ ئیسرائیلێکی ئێجگار بەهێز و تورکیایەکی سەرکێش و ئێرانێکی پەڕپووت و وڵاتانێکی عەرەبی بێدەنگی بەرهەم هێناوە.

لەم کورتە بابەتە هەوڵ دەدەم، گەنگەشەی پرۆسەی ئاشتی لە باکووری کوردستان بکەم لە پەیوەند بە ململانێی نێوان ئیسرائیل و تورکیا کە هەر یەکێکیان لە هەوڵی خۆ بەهێزکردندایە.

ئیسرائیل پێی وایە کە ڕووخانی ئەسەد و بێهێزکردنی ئێران زادەی لێدان و شەڕەکان و پلان و پیلانەکانی ئەوان بووە، بۆیە خۆیان بە شایستەی خەرمانەکە دەزانن. بەڵام ئەگەر تەماشای نەخشەکە بکەین، دەبینین کە یەکێک لە بەرئەنجامەکانی کار و کردەوەکانی ئیسرائیل، فراوانبوونی قەڵەمڕەویی تورکیایە، بەتایبەتی لە سووریا. بۆیە، ئیسرائیل دوای پچڕاندنی هیلالی شیعی و دوورخستنەوەی هەڕەشەکانی ئێران، دەیەوێت تورکیا نەبێت بە جێگرەوەی ئێران، واتە، بەو هێزەی

کە بتوانێت لەڕێگەی سووریا و هاوپەیمانە ئیخوانییە-ئیسلامییەکانی لەوە هەڕەشە لە ئیسرائیل بکات، وەک چۆن جاران ئێران دەی کرد. بەم کردەیە، ئیسرئیل لە بەر ئەوەی دەسەڵاتدارە نوێکانی دیمەشق بە هیچ شێوەیەک وەک هاوپەیمان، یان نزیک لە خۆی، نە ئەمڕۆ نە سبەی، نابینێت. بۆیە، هەر زوو دوا بەدوای گۆڕانکارییەکانی سووریا لە هەوڵی کەڵک وەرگرتنە لە دوو کارت، کورد و درووز.

ئیسرئیل دەزانێت کە درووزەکان هێزگەلێکن لەوانەیە نەتوانن ئەو ڕۆڵە ببینن کە ئیسرائیل دەیەوێت یان ئەو کردارە بکەن کە ئەو پێویستی پێیەتی بۆ گۆڕانکاریی لە هاوکێشە نێوخۆییەکانی سووریا. بۆیە، خۆی لە هەوڵی خۆ نزیک کردنەوەیە لە کورد. ئەمەش لە قسەکانی وەزیری دەرەوەی ئیسرائیل، گیدعۆن ساعر، بەدەرکەوت، کاتێک گوتی: “کوردەکان نەتەوەیەکی گەورەن… بێ دەوڵەتن… ئێمە دەبێ دەستی دەستانە بۆ لای کوردەکانی ئێران و تورکیا ڕابکێشین و پەیوەندییەکانمان بەهێز بکەین”. دواتر، قسەکانی سەرۆکوەزیرانی ئیسرائیل، بنیامێن نەتەنیاهۆ، هێندی دیکە ئەو خۆنزیکردنەوەیەی نیشاندا لەوەی کە گوتی: “ڕێگەنادەین دوژمنانمان لە لوبنان و سووریا بەهێزبنەوە، لەگەڵ ئەوەشدا دەستمان درێژکردووە بۆ هاوپەیمانە درووزییەکانمان و دەستە کوردەکانمان لە ناوچەکە”.

پێشووتر لە دیدارێک لە سەکۆ بۆ نیشتیمانسازی کە بە مەزڵووم عەبدی ڕێکخرا بوو، عەبدی دانی بە بوونی پەیوەندی لەگەڵ ئیسرائیل نەنا، بەڵام نکوڵیشی لێ نەکرد و گوتی هەڵوێستی ئیسرائیل لە پشتیوانی کورد بەرز دەنرخێنین.

لە هەموو ئەوانە، هەست بە نزیکبوونەوەیەک لەنێوان کوردانی ڕۆژاڤا و ئیسرائیل دەکرێت. هەردوولا پێویستیان بەیەکە. کورد پێویستیی بە هاوکاری ئیسرائیلە بۆ مانەوە و خۆپاراستن هەم لە هەڕەشە و هێرشەکانی تورکیا، هەم لە هەر پێکدادانێکی چاوەڕوانکراو لەگەڵ دەسەڵاتدارانی دیمەشق کە پێناچێت لەگەڵ ئیدارەی خۆسەری لە باکوور و ڕۆژهەڵاتی سووریا بگەن بە هیچ لێکتێگەیشتنێک لە گفتوگۆکانیان. بەهەمان شێوە، ئیسرائیل پێویستیی بە کوردە بۆ فشار خستنە سەر حکومەتەکەی دیمەشق و هاوکاریکردنی درووزەکان. ئیسرائیل نایەوێت حکومەتێکی مەرکەزی بەهێز لە دیمەشق دروست بێت، تەنیا کورد و هەسەدە دەتوانن ئەم کارە بکەن و ڕێگریی لە دروستبوونی حکومەتێکی بەهێز و سەرکەش بگرن.

لە هەمان کاتدا، تورکیا چاک دەزانێت کە لە گۆڕانکارییەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست کورد ژمارەیەکە کە ناکرێت پشتگوێ بخرێت. هاوکات، ئەوەش دەزانێت کە ئیسرائیل بە دوورخستنەوەی سەرکێشییەکانی تورکیا و بە لاوازکردنی هاوپەیمانەکانی لە سووریا

لەوانەیە کەسێک لە کورد وەربگرێت، بەڵێ دەیەوێت ئەو چەکە، ئەو کارتە، لە دەست ئیسرائیلییەکان دەربێنێت و بیخاتە ژێر دەستی خۆی. ئەمەش وای کردووە کە پشتیوانی لە پڕۆسەی ئاشتی بکات.

لە پڕۆسەی ئاشتی، تورکیا دەیەوێت کۆمەڵێک ئامانج بپێکێت، لە پێش هەموویانەوە دوورخستنەوەی کورد لە بەرەی ئیسرائیل، کە لەم ئانوساتەدا، عەرەبەکانی کەنداو و ئەمریکاش لە هەمان بەرەن. بوون بە بەشێک لەم بەرە کاریگەرە زۆر گرنگە، بەڵێ زۆر گرنگە کە کورد هەموو هەلێک بقۆزێتەوە بە نزیک بوونەوە لەم بەرە.

بەکورتی، ململانێی ئیسرائیل و تورکیا لەسەر کوردە، هەرلایەکیان کورد بباتەوە هەنگاوێک لە زاڵبوون بەسەر ئەوی دیکەدا نزیک دەبێتەوە. پرسیارە گرنگەکە ئەوەیە ئەدی کورد دەبێت چ بکات؟

من پێموایە کە کورد لە نێوان ئیسرائیل و تورکیا دەبێت هەوڵ بدات دوولایەنە، دووسەرە، واتە، بە دوو ستراتیجی جیاواز کار بکات، هەم لە تورکیا نزیک بێتەوە هەم لە ئیسرائیل. ڕوونتر بڵێم، دەکرێت پێشوازی لە دەستپێشخەری ئاشتی بکات لە تورکیا و هەندێک مەرجەکانی تورکیاش قبووڵ بکات، لەوانە چەکدانانی پەکەکە بەڵام زۆر بە وریاییەوە مامەڵە لەگەڵ تورکیا بکات چونکە من زۆر گومانم لە نیازەکانی تورکیا هەیە. لە ڕاستیدا، من پێموایە، وەک ئاماژەم پێ کرد، تورکیا تەنیا مەبەستی دوورخستنەوەی کوردە لە ئیسرائیل چونکە چاک دەزانێت ئەگەر ئیسرائیل پشتیوانی لە کورد بکات، ئەوا ئەمریکاش لە هاوکارییەکانی لە ڕۆژاوا بەردەوام دەبێت، بەمەش هێزی کورد دەچێتە ئاستێکی بەرز.

بە دەربڕینێکی دیکە، کورد لە باکوور دەکرێت بە پیر پرۆسەی ئاشتییەوە بچن، لە بەر هیچ شتێک نەبێت بە دوورخستنەوەی هەڕەشەکانی تورکیا لەسەر ڕۆژاوا. هاوکات، کوردانی ڕۆژاوا و هەسەدە دەست درێژ بکەن بە ئەو ئاماژانەی کە لە ئیسرائیلەوە دێن و هەوڵی دروستکردنی پەیوەندییەکی ستراتیجی تۆکمە بدەن، هەم بۆ خۆپاراستن هەم بۆ پاراستنی درووزەکانی سووریا. کورد دەبێت ئەوە بزانێت ئەگەر ئیسرائیل نیازی پاکیش نەبێت ئەوە تورکیا نیازی گڵاوە، لەبەرئەوە نابێت بە بەڵێنەکانی تورکیا، هەڵبخەڵەتێ و هەڵەکانی حەسەن خەیرییەکان دووبارە بکاتەوە.

ئەگەر کورد بتوانێت پاڵپشتی ئیسرائیل مسۆگەر بکات، ئەوە دەتوانێت وەک کارتێک لە دژی تورکیا لە پرۆسەی ئاشتیش لە باکوور بەکاری بێنێت.

کورد ڕۆژی سوارە، داخە دەتوانێت گەمەکە بباتەوە، ئەوە دواڕۆژ بەمان دەردەخات.

چیرۆك\ حەبی ئایدیۆلۆژیا.. سەلام عومەر

(دوو زللە، یەکیان بناگوێی سوور کردمەوە، ئەویدی منداڵی و گیانی مرۆیی لێسەندمەوە)
یەکەم زللە کە بەبنا گوێم کەوت و رومەتی سوور کردمەوە بەدەستی خاڵم بوو کە پێی گوتم لەگەڵ ئەو حەبخۆرانەت نەبینم، چونکە هێشتا مێرمنداڵی و بەرگەی ئەفیون ناگری جارێ زۆر زووە دەی بڕۆوە ماڵێ.
دووەم زللە کە خوێنی سەکردم ئی ئەو ئەمنە بوو کە زمانیم نەدەزانی و بەڵام تێگەیشتم کە لەسەر دەسبیحێکی سوور بوو.
ئەم دوو زللە منداڵیان لێ وەرگرتم و هەڵیاندامە نێو لاویەتی، بەجۆرێك سووریان کردمەوە خوێنم قوڵپی دەدا، عەوداڵی خوێندنەوەو شێوگەڵانیان کردم، فێری حەبخواردن و وەشاندنی زللەیان کردم، زللە لەوانەی زللەم لێدەدەن، فێرە شەق وەشاندنیان کردم، شەق لەوانەی زمانیان نازانم و تفم لێدەکەن، تف لەوانەش وێنەکانی خۆیان گەورە دەکرد و لە پێل و بەردەم بارەگاکانیان دادەنا، زللەکان فێرە خواردنی حەبیان کردم تا لەنێو ئایدیۆلۆژیادا یەك ڕەنگ ببینم و ئەوانیدیم خۆش نەوێن، ئەوەندە نا زۆر زوو گەورەیان کردم، زۆر زۆر زوو فێرە ئەفیونیان کرد.

ئەو ڕۆژەی حەبەکەم خوارد سەرەتا تووشی سەرئێشەیەك بووم نەبەتەوە، هەستم بە گێژ بوون کرد خەیاڵم دەڕۆیشتن و چاوم ڕەشکەوپێشکەیان دەکرد، کوڵمەکانم سوور ببوونەوەو مێشکم سڕ بوو، دواتر و زۆری نەبرد سەرئێشەو باری گرانی نێو دەروونم نەما، کە دەڕۆیشتم پێیەکانم نەدەکەوتنە سەر زەوی و وامدەزانی دەفڕم، هەندێك جار لە خەون دەچوو خەونێکی خۆش وەك ئەو خەونانەی بە شەوانە دەمدیتن و دەفڕیم، بەسەر شاردا دەسووڕامەوەو بەتاقی تەنێ سەرنجم دەچە سەر کچە جوانەکان، خواردنە خۆشەکان، ترسم نەدەما هێرشم دەکردە سەر دوژمنەکان و خۆ ئەگەر حەزیشم لێبا ئەوە دەچوومە پاڵ کچەکان، بەتایبەت ئەوانەی گرنگیان پێدەدام و زۆریش جوان بوون، دەچووم تا بەیانی لە پاڵیان دەخەوتم، ماچمدەکردن و هەڵمدەگەڕفتن، بەنی

زولفەکانم دەکرد و یەك یەك جلەکانم لێدادەنان دەکەوتمە دنیای خۆمەوە ئەو دنیایەی خەون و خەیاڵی هەموو لاوێکە، دنیایەك پڕپڕ لە جوڵەو رامووسان، خەوێك ئەمنی دەبردە ئەو دنیایەی.

هەستم دەکرد ئیدی لەنێو کۆمەڵێك هاوڕێدا بۆ هەمیشە دەتوانم ئەرکەکانم بەجێ بهێنم و هاوکاریان بم لە رزگارکردنی ئەو نیشتمانەی بابم ئەمنی بەوێوە بەستەوە و دەشیگوت بۆیە درووستم کردووی تا لەگەڵ کوڕەکانی دیدا وڵات لە بێگانان پاك کەنەوە، لێتان ناشارمەوە هیچم دەربارەی سیاسەت و ئیدیۆلۆژیا نەدەزانی وەلێ دەمدی هاوڕێیان لەکاتی پشووی نێوان وانەکان هەبوو باسی حەبی سەوزی دەکرد و هەش بوو باسی زەرد و سپی و سوور و ئەورەنگانەی دەکرد، دەیانگوت ئەوانە حەبی ئایدیۆلۆژیان کاریگەری خۆیان هەیە و تا نەیخۆی بوێرو لەخۆ بردوو نابی، منیش کە قسەکانی بابم و ئەوانی دیم بەرگوێ دەکەوتن هەستم بە شەرمەزاری دەکرد، چۆن تا ئێستا لەوجۆرە حەبانەیان نەداومێ؟ وەلێ کە زل□ل□کەی خاڵم بیر دەهاتەوە ترس دای□گرتم، ئەمما کە ئی ئەمنەکەم بیردەهاتەوە رقم هەڵدەستا.

پێشتر چەند هاوڕێیەکی نزیك باسی رەنگەکانیان بۆ دەکردم بەڵام ن□م□د□وێرا توخنیان کەوم و هێشتا ئەو قسە قەڵەوانەی ئەوان دەیانکرد من تێنەدەگەیشتم، تا رۆژێك کتێبێکی گەورەیان دامێ و گوتیا بیخوێنەوە، منیش چونکە ئەو برادەرەم باش دەناسی و هەروا بێتەوە لە گەڕەکی خۆمان بوو، لێم وەرگرت و بە چەند رۆژێك تەواوم کردو چێژێکی زۆرم لێوەرگرت، لەوێدا هەموو کاراکتەرە بەناو بانگەکان حەبخۆر و شۆڕشگێڕ بوون، ناوبانگیان هەبوو بەتایبەت ئەوانەی مەرگیان خستبووە سەر دەستیان و نیشتمانیان وەك چاویان دەپاراست، هەر لەو کتێبەدا تێگەیشتم دەبێت ببیە حەبخۆر تا ئایدیۆلۆژیا لە خوێنتدا بڵاو ببێتەوە و ئیدی لەوێوە تۆش هەمان رێگە دەگری.

هەر کە کتێبەکەم دایەوە دەستی ئەویش لە لاکۆڵانێك حەبێکی دامێ و هەندێ قسەی بۆ کردم و گوتی: ئەو حەبە بخۆ بزانە چۆنە، منیش هێشتا کاریگەری روداوەکانی نێو رۆمانەکە لە هزرمدا بوو بۆیە بەبێ دوودڵی وەرم گرت و حەبەکەم خوارد، زۆری پێنەچوو رەنگم سوور سوور بۆوە، هەستم بەگەورەیی دەکرد و ئەوەی ترس بێت لە دووژمن و داگیرکەران و تفەنگ بەدەستەکانم نەما، زل□ل□کەی خاڵم هەر لەبیر چۆوە، جگە لەوەش کە چوومەوە ماڵێ بابم رووی خۆشتر بوو و بەبێ ئەوەی بەیەك شت بزانن خێزانەکەم رێزیان دەگرتم، دەیانگوت: کوڕەکەمان گەورە بوە و ئێستا هەم کتێبی گەورە دەخوێنێتەوەو هەم هەست بەوە دەکات بۆچی هاتۆتە ئەم دنیایە، ئەوەندەنا، پێشتر دەبوو لەگەڵ بانگی ئێوارە لە ماڵێ بم، کەچی لە دوای خواردنی ئەو حەبەوە

ئەگەر بن پشدێنیشم هەڵاوسابا و بەشەوانیش چوبامایە دەرێ قەت نەیاندەگوت بۆ دواکەوتی، جا نازانم لەبەر خواردنی حەبەکە بوو یان گەورە بوونم؟.
کاریگەری حەبەکە هێشتا لەنێو جەستەم بوو کە رۆیشتمەوە نێو هاوڕێیان و سەرنجم دا هەندێك لە برادەران روویان خۆشەو هەندێکی دی مۆڕەم لێدەکەن، هەندێك لێم نزیك دەبنەوە و هەندێکی دیان پشتم تێدەکەن، ئەوانەی لێم نزیك دەبوونەوە زیاتر خۆشم دەویستن و ئەوانەش دوور دەکەوتنەوە رقم لێیان دەبۆوە، تا ئەوکاتەی ئەو هاوڕێیەم دیتەوە کە حەبەکەی دامێ، ئەو کەڕەتەیان بەبێ ئەوەی من پرسیار بکەم ئەو منی بردە ماڵێك چەند کەسێکی دی لێبوون هەندێکیان چەکدار بوون و یەك دووێکیش وەك من لاو، هاوڕێکەم لەکن خۆی داینیشاندم و دەستی بەقسان کرد، هەستم کرد قسەکانی ئەو و ئی نێو کتێبەکەی دایمێ لێك جیان، ئەوەندەنا شتی نوێتری دەگوت کە من لێی تێنەدەگەیشتم، بۆیە بیرم کردەوە کە ئاوا بڕوا لەنێوان رەنگەکاندا بزر دەبم و بەبێ رازیکردنی کەسەکانم سەردەنێمەوە، هاوڕێکەشم کەدیتی خەریکە رەنگم دەگۆڕێ خێرا حەبێکی دی دامێ و ئەویشم ئاودیو کرد، جا گوتم چ دەبێ با ببێ.
هەر کە لە هاوڕێیەکەم جیابوومەوە شۆڕ بومەوە بەرەو ماڵێ کەچی لە رێگا سێ لاوی دەمامکدار هاتنە سەر رێم و هەڕەشەیان لێکردم، منیش چونکە کاریگەری حەبی ئایدیۆلۆژیام لەسەر بوو نەك حەبی نیشتمانی، سینگم لێ بردنە پێش و سوور بوونی خۆم لەسەر رێبازەکەم راگەیاند، کاتێك هەوڵی هێرش کردنیان دا تا لێم دەن، کەچی هەرزوو پەشیمان بوونەوە و دەمامکەکەیان تونتر لە سیمایان وەرپێچا و گەڕانەوە دواوە و بەخێرایی لە کۆڵانەکە لەچاوان بزر بوون، منیش هەستم بەسەرکەوتن و لەخۆبایی بوون کرد، کە حەبخواردن تەنیا ماسوولکەکان بەهێز ناکا بەڵکو سیماشت دەگۆڕێ و ترسناکت دەکا، خەڵك لێت دەترسێ وەك ئەو سێ دەمامك دارەی رایانکرد، لەو خەیاڵانەدا بووم سێ لە هاوڕێ نزیکەکانم کە یەکێکیان ئەوە بوو کە حەبەکەی دامێ لە پشتەوە دەستیان لەسەر شانی دانام و گوتیان ئاگاداربە ئێمە هەر بەدواتەوە بووین هەرگیز نایەڵین هیچ کەسێك لە وانەی حەبی رەنگاو رەنگ دەخۆن زیانت پێ بگەیەنن.
رێك لەو کاتەدا حەبەکە هەموو دەمارەکانمی ئەستوور کرد، هەستم کرد ئیدی بەتەنیا نیم و ئەوەتا کۆمەڵیك هاوڕێ، نا شانەیەك، کوڕە رێکخراوێك بەرگریم لێدەکەن، ئیدی لەو رۆژەوە بوومە خاوەنی پاکەتێك حەب، بەتەنێ نەدەگەڕام و جگە لەخۆم حەبم دەدایە چەندین ئەندامی نوێ، کاتێك توشی بچوکترین مەترسی بام لەدەورم کۆدەبوونەوە، خۆ بەهەر کۆڵانێکدا رۆشتبام کۆمەڵ کۆمەڵ قوتابیم

دەدیتن بەڵام هەر کۆمەڵەو ڕەنگێك بوون، پێشتر کە مەڵەمان لەیەکتری دەکرد ئەستا سەیاو لە یەکتری دەکەین، جا نازانم لە ترسان بوو یان هاوئامانج؟ ئەوەندە چاودێری یەکتریمان دەکرد و دروشمی دژ بەیەکمان لەسەر دیوارەکان دەنووسی، ئاگامان لە دووژمنە سەرەکیەکە نەمابوو، جاران لە یەك شوێنی شار ئاگری نەورۆز دەکرایەوە کەچی ئەو ساڵە هەر ڕەنگە و لە شوێنێك ئاگری کردەوە، پێشتر لەنێو پۆلەکانی قوتابخانە لە هەرشوێنێك دانیشتبای ئاسایی بوو کەچی دواتر پۆلەکان بوونە سێ ریز و هەر ریزە و ڕەنگێك بوو، مامۆستاکانیش تووشی حەبخواردن ببوون هەمیشە مامۆستایەك ڕەنگی سووربا لەو ریزە وانەی دەگوتەوە کە لە ڕەنگی خۆیەتی، خۆ بە ڕەنگەکانی دیش بەهەمان شێوە، ئەوەندەنا زۆر جاران لەنێو خێزانەکاندا ڕەنگی جیاواز هەبوو، دایکی داماو نەیدەزانی خوارنەکە بە چ ڕەنگێك لێنێ یان چۆن وەکوییەك دابەشی کا.
ئەو حەبە ڕەنگاورەنگانە رژابووە نێو خوێنی هەموو دانیشتوان، بەجۆرێك شیرازەی کۆمەڵگای تێك دابوو نووسەر هەبوو تەنیا بەسەر بەهاری دا دەنووسی هەبوو بەسەر پایزدا و ئەوانی دیش بەسەر گوێی سوور و زستان و چوزانم دەبوو ڕەنگی جلوبەرگ و ماڵ و ئەوشتانەش لە حەبەکان بن.
ئیدی سەرتان نەیێشێنم دوای خواردنی چەندین پاکەت حەب و سێ بوون و سوور بوونەوەم، چەندین تێك گیران لەگەڵ ئەوانی دی و چالاکی جیاواز جۆر، چەندین زللە هاویشتن و وەکەوتن، چەندین وەشاندنی قاپە شلە و تا گەیشتە گوللەش.
وەلە دوواجار دوای ماندووبوونەکی زۆر تەواوی ڕەنگەکان خرانە نێو قاپەکی شووشەوەو لەسەر تاشە بەردەکیان دانا، داخۆ ئەم قاپە دەکەوێتە بەر سەرەی دوژمن یان باڵندەیەك بەرە و لوتکەی دەیفڕێنێ، داخۆ ئەم قاپە شوشە لە دەستی سەرکردەکانمان بەردەبێتەوە و دەشکێ، یان بەبەرامبەر لەسەر مێزی دوژمنی دادەنێن؟

هەر چەند ساڵێك بوو دووژمن هەوڵی قڕکردنی گەلەکەمانی دابوو، هەشتا بەنی سەو و ژینگەی نیشتمانەکەمان پاك نەبووبووەوە، خەڵکی دەمارەکانی ملیان ئەستوور ببوو و لە دەرفەتێك دەگەڕان تۆڵەی ئەو ڕۆژانە بکەنەوە کە خەریك بوو نیشتمان بخنکێنن، وەجا ڕۆژێك لەو ڕۆژانە کە هاوکات و یادی ئەو ڕۆژە ڕەشە بوو پێش ئەوەی لەماڵە بێمە دەر حەبێکم خوارد و هەستم دەکرد پێم بە زەوی ناکەوێ و لەو دنیایەیدا جگە لەمن کەسی دی تێدا نییە، خوێنم سێ و سپێنەی چاوم

سوور سوور ببوونەوە، ئەو دەمانچەی لە كۆبوونەوەیەك دابويانمێ
لەبن پشتێم ناو رێك چوومە نێو بازاڕ، سەرم بەرز كردەوە ئاسمان
بۆڵەبۆڵی بوو، هەورەكان هەندێكيان سپی و هەندێكی ديان رەش خەريكی
ئاوێتە بوون بوون، شەماڵ لە رۆژئاواوە دەهات و بايەكی نيمچە
ساريش لە خۆرهەڵاتەوە هەڵيكردبوو رێك ل□ نێوەندی شاردا ئاوێتەی
يەكتری بوون، ئەم ديمەنە بەتايبەت رەنگی هەورەكانی ئاسمان و هێزی
شەماڵ و با كوێستانیەكان كە ل□ يەك كاتدا يەكيان دەگرت، لەلايەكەوە
مژدەی باران و لەولاشەوە هەڕەشەی كێژەڵوكەيەكی پێبوو، بۆيە هێشتا
لە سەيركردنی ئاسماندا بووم كە كاريگەری ئەفيونی حەبەكە مژدەی
رووداوێكی خێرای وەك برووسك بەنێو جەستەمدا رەتكرد.
هەنگاوەكان بەرەو نێوەندی بازاڕی كێش كردم لەوێ كە پڕ پڕ بوو لە خەڵك ديتم بە دوو ئەمنان كەوتبوونە سەر كەسێك و لێيان دەدا، لەجياتی ئەوەی كەسانێك دەستی ئەمنەكان بگرن و ببڕن، كەچی خەڵكەكە هەر بابوو دووكانی دادەخست و ئەوناوەيان چۆڵ دەكرد، نزيكتر بوومەوە ئەوەی لەبەردەستی ئەمنەكان بوو كوڕەعەجول و سەرشێتەكەی هاوپۆلم بوو ئەمما لەرەنگی من و لەريزی قوتابخانەم نەبوو، نزيكتر بوومەوە چاوی هاوپۆلەكەم كەوتە نێو چاوم، رێك لەو كاتەدا هەم شەرم و غيرەت بەيەكەوە كاری خۆيان كرد، هەم هەورە جەمسەريەكان بەريەك كەوتن و روناكيەك شاری رووناك كردەوە، هاوپۆلەكەم پڕيدايە تفەنگی يەك لە ئەمنەكان و منيش نەمكردە نامەردی دەمانچەكەم دەرهێناو تەواوی يەدەگەكەم لە ئەويدی خال□ی كردەوە، كەهاوپۆلەكەم ئەوەی دی ئەويش سێ مەتر لە ئەمنەكەی دی دوور كەوت□و□ ب□ □□ژن□ي□ك گول□□ ل□ تەنيشت ئەويدی خست، لەو ئان و ساتەدا هەورە جەمسەريەكان ئەوانەی لە رەنگدا جياواز بوون ديسان گرمەيان هات، سەرەتا بروسكەيەك و دواتر زرمەيەك يەك رێژنە بارانی بەخوڕی بەسەر شاردا رژاند، بارانێك وەك كوندەی سەربەرەوژێر دەهاتە خوارێ، دەيانگوت: ئەو بارانە هێندە بە لێزمە بووە لەماوەی چەند خولەكێكدا ئاو هەستاوە و لاشەی ئەمنەكانی تێكەڵی روبارێكی سەرشێت كردوەو بۆ هەتاهەتايە بزر بوون، هەندێكی دی دەيانگوت: لەو□ تەی دنيا دنيايە لافاوی لەم شێوە لەو دەڤەرەی نەهاتووە شەپۆلەكانی شانی لە شانی سوێبانان خشاندووە، بەتەمەنەكان گوتبوويان هەورە رەشەكە هێندە نەوی ببوو خۆی لە زەی دەسوی و هەموو رووداوەكانی سەر زەوی شاردەوە.
خۆ ئەم هەواڵە بە كونفەيەكونێك گەيشتبووە تەواوی شارەكان و لەوێ ئەوەندەی ترش و خوێ پێوە كرابوو گوتوويانە لافاوەكە تەنيا ناحەزانی شاری رامال□يوە دەنا زەڕی بۆ يەك روحلەبەر نەبووە.
ئيدی سەرتان نەيەشێنم من و هاوپۆلەكەم ئەوەندەمان پێكرا بەنێو

کوچەکانی شاردا کە لافاو پێلی دەدا، راکەین و نەوەستین تا گەیشتینە چۆڵایی، لەوێشەوە بۆنێو حەبخۆرەکان ئەوانەی تەواوی رەنگەکانی چیایان لە قاپێکدا کۆکرد بۆوە.
وەلێ ئەوەی جێگەی سەرسوڕمانی ئێمەی هەرزە و قوتابی بوو هەریەك لەوانەی کەوتنە بەرچاومان هەموان حەبەکانیان لەوگۆڕەی فڕێدا بوو، سەرو قاپێکی شووشەیان بەدەستەوە بوو خەریکی فڕ کردنی رەنگەکان بوون، سەرۆکەکانیشیان خەریکی تەکاندنی تۆز و خۆڵی کۆرەو بوون کە لە سەرو سیمایان نیشتبوو، چاویشیان لە بزنەڕێیەك دەگێڕا بیانباتە دەشتاییەکان و لەوێوە قەدبڕ رانەوەستن تا خۆیان و باغەڵیان بە گڕی بابەگوڕگوڕ گەرم دەکەنەوە، ئیدی ئەوکات سنوورێك بۆ دەسەڵاتی ملهوڕ دادەنێن و تخوبێکیش بۆ رەنگەکان، راناوەستن پشت لەچیا و روو لە شار تا ترازاندنی رەنگەکان و سەرلەنوێ قوتدانەوەی حەب، حەبێکی پڕ پڕ لە ئەفیون کە رەنگدانەوەی نەك لە نێو نیشتمان بەجێ هێشت، بەڵکو ئیجەشی وەك قاپێکی شووشە کردە ئەفیوناو .

سەلام عومەر

منی دیجیتاڵی.. ئاراس سەعید

منی دیجیتاڵی
“من سێڵفیم، کەواتە من هەم”
ئێلسا گۆدار

من سێڵفی دەگرم، لەسەر لێواری کەندەڵانێک، ل□ بەردەم تاب□ی مۆنالیزا، لە کەناری تاڤگەکانی نیاگارا، لە کڵاپ و کۆنسێرت و ئاهەنگەکاندا، لەسەر سفرەی ڕازاوە بەخوانی شاهانە، لەگەڵ سەرۆک و سیاسی و نووسەر و هونەرمەند و ئەکتەرە دڵخوازەکانم. من سێڵفی دەگرم و یەکسەر لەسەر ئەکاونتەکەم ب□□اویدەکەمەوە، ئەمە بریتییە لە من. ئەرێ من. من سێڵفی دەگرم، کەواتە من هەم!.
قۆناغی سێڵفی
مرۆڤی مۆدێرن بەوە لە تایپەکانی پێش خۆی جودا دەکرێتەوە لە ساتەوەختێکدایە ل□ن□او تۆڕێکی ئاڵۆزی تەکنیکدا دەژی. ئەم ساتەوەختەی کە پەیوەندی سوژە/مرۆڤ ب□س□رووشتەکەیەوە، لە ڕێگەی

تەکنەلۆژیای دیجیتاڵییەوە گۆڕاوە بە پەیوەندییەکی نوێ لەگەڵ خۆی و جیهان. ئەمەش ئەو چرکەساتەیە کە (هیگڵ) ناوی لێناوە چرکەساتی لە (خۆنامۆبوون) ئەو لە بارەی نامۆبوونەوە بەم جۆرە دەنووسێت: پڕۆسەیەکە کە (سوژە/مرۆڤ) خۆ بەخۆ تێیدا دەبێتە بێگانە. ئەمەش ساتێک ڕوودەدات کە ناتوانێت خودی خۆی ببینێتەوە، لە وجیهانە ڕاستقینەیەی کە تێدا دەژیت[Phenomenology of Spirt. Hegls .[Phenomenology des Giestes…1807

من ئەم ساتەوەختەی ئەمڕۆ ناو دەنێم (قۆناغی سێلفی) بەو پێیەی کەمتر، لە ڕیاڵێتییەک/ وابوویەکدا تێڕوانینمان بۆ جیهان، گۆڕاوە لەو تێڕوانینەی کە ئێمە پێشووتر تێڕوانیمان بۆی هەبوو، بەو پێیەی ئەم گۆڕانکارییە لە تێگەیشتن بە دەستێوەردانەکانی نێوان ئەو و ئێمە لەم تەنە تێکەڵە لە هەموو شوێنێکدا دەردەکەوێت کە لە یەک کاتدا تەلەفۆن، شاشە، کامێرا و کۆمپیوتەر، کە ئەمە لە مۆبایلێکی زیرەکدا وەسفی دەکەین و پێی دەڵێین:(مۆبایلێکی زیرەک.)

بۆ تێگەیشتن و دوان دەربارەی ئەم پرسە دەگەڕێمەوە بۆ تێزەکانی خانمە فەیلەسووف و دەروونشیکاری فەڕەنسی (ئێلسا گۆدار) و پەرتووکە بەناوبانگەکەی (من سێلفیم، کەواتە من هەم). گۆدار، سێلفی وەکوو دەزێک بۆ بیرکردنەوە و تەفسیرکردنی جیهانی هاوچەرخ دەخاتە بەرباس و، لە ڕوانگەیەکی دیاریکراودا ناوەی ئەم ساتەوەختە دەنێت (هایپەر مۆدێرن و سایبەر مۆدێرن). ئەو لەبارەی نووسینی پەرتووکەکەیەوە دەڵێت:((پێناچێت فەیلەسوفێک ئارەزووی لە سێلفی گرتن بێت، لە ساڵی 2015 ئێوارەیەک خۆم لە ئاهەنگێکدا بینییەوە لەگەڵ هاوڕێیەکی فەیلەسوف کە یارییەکی زۆر کۆمیدی نەبوو. پرسیاری لە هەمووان کرد کە ساتەوەختی شێتانەی ژیانیان چی دەبێت؟ کاتم نەبوو بیربکەمەوە پێش ئەوەی بڵێت: "تەنها سەیرکردنی پەیجی فەیسبووکەکەت، ساتەوەختی شێتییەکەت سێلفییە. مەبەستی لەوە چی بوو؟ ئەو کێشەیەی کە من باسی دەکەم کێشەی نێرگسیسی بوو و، لە 250لا پەڕەدا وەڵامم دایەوە.))

سێلفی لە پەرتووکەکەی گۆداردا سەرەتا وەک حیکایەتئامێز دەردەکەوێت بەڵام شێوازی ژیان و پەیوەندیمان بەسروشتی مرۆیمانەوە تێکدەدات. بەدیدی ئەو فەیلەسووفە، سێلفی دەبێتە هۆی تێکچوونێکی گەورە لە خووەکانماندا کە بەهۆی هاتنی مۆبایلەوە هاتووەتە ئاراوە. مۆبایلە زیرەکەکانمان وامان لێدەکەن بتوانین دەستمان پێ بگات، لە هەموو شوێنێک و لە هەموو کاتێکدا، ئەمەش ئاماژەی گۆڕانێکی ڕیشەییە لە تێگەیشتنمان بۆ کات و شوێن و لە سەرووی هەمووشیانەوە پەیوەندیمان بە بیرکردنەوە و کورتکردنەوەی زمان لە مەجازی و وێنەدا.

ئیدی لەم جیهانەدا کە مرۆڤ لەناو تۆڕەکی ئاڵۆزی تەکنەلۆژیای دیجیتاڵی دەژێت، وێنەی سێلفی وەکوو نیشانەی قەیرانی ناسنامە دەرکەوێت. گەردار پێی وایە، بە هاتنی سێڵفی و ئەو بەکارهێنانەی کە دەتوانین ئەنجامی بدەین. ئیتر کەناڵ/نێوەندگر نەماوە، من پەخشکەرم، بەرهەمهێنەرم، ڕۆژنامەنووسم...هتد

گەدار، ئەمە بەسەرەتایی "نەخۆشییەکی دەروونیی ژیانی مۆدێرن" وەسف دەکات. ئەو پێی وایە، سێڵفی گرێبەست لەگەڵ "خۆ" دەکات کە بە واتای خۆت دێت بەڵام بە تەنیا بوون، پەیوەندی تەنیایی لەبەردەم شاشەی مۆبایلێکی زیرەک و کۆمپیوتەر و پاشگری سۆزداری "واتە" وەبیر دەهێنێتەوە کە بیرمان دەخاتەوە کە سێڵفییەکە وێنەی خۆت دەگرێت و بە مەجازی بڵاوی دەکاتەوە.

بەمانایەکی دیکە، مرۆڤ لەسەردەمی سێڵفیدا بوونی خۆی لە مەجازەوە وەردەگرێتەوە. بەنموونە(کیم کارداشیان تەنها بەهۆی ڕیاڵیتی تیڤی و سێڵفییەکانییەوە بوونی هەیە) ئەمە لە چوارچێوەیەی چرکەساتێکدا ین کە وێنە دەسەڵاتێکی سەرنجڕاکێشی وەرگرتووە و لە کۆمەڵگەیەکی وێنەیی لە چوارچێوەی دەسەڵاتی شاشەدا شوناس وەردەگرینەوە. ئەمەش ئەو پرسە شوناسسازییەیە، لە (قۆناغی ئاوێنەی) دەروونشیکاری لاکاندا ڕوونکراوەتەوە، (من ئەویترە.)

وێنەی سێڵفی و شوناسی وێنەیی

تێزەکەی لاکان باس لەوە دەکات کە لە نێوان شەش بۆ هەژدە مانگدا منداڵ وردە وردە لە جەستەی دایکی جیا دەبێتەوە بۆ ئەوەی بگات بە سوبژێکتیڤی خۆی، بە چەند قۆناغێک لەبەردەم ئاوێنەدا دیمەنی ڕووخساری خۆشحاڵی دەکات. سەرەتا پێی وایە کەسێکی ترە، دواتر تێدەگات کە ئەم ئەویترە تەنها وێنەیەکە، لە کۆتاییدا تێدەگات کە ئەویتر خۆیەتی.

ئەوەی لاکان دەیڵێت؛ ئەوەیە، پێش ئەوەی منداڵ بێتە سوژە، پێشوەختە لە ئارەزووی دایک و باوکیدا بوونی هەیە دواتر وردە وردە دوورکەوتنەوەکەی ڕێگەی پێدەدات دەستی بگات بە سوبژێکتیڤی خۆی. دەتوانین بڵێین خود وەک سوبێکتێکی دروست لە ڕێگەی پرسیاری وێنەوە، لە ڕەنگدانەوەیەکەوە دەردەکەوێت. کەواتە چی بەسەر ئەم خودە دێت کاتێک ئەم وێنەیە لە وێنەیەکی تردا جگە لە وێنەی خۆی بنیات بنرێت کە وێنەیەکی خۆپەرستە؟

لەم هاوکێشەیەوە دەتوانێن بڵێین، لە سێڵفییەوە، لەو قۆناغەی کە گرتەی خۆمان دەگرین، فۆرمێکی تری ناسنامە لەدایک دەبێت، بەشێکی دیکەی مرۆڤ، پەیوەندی بە ئایدیالی ئیگۆوە هەیە و پێی دەڵێین: ئاڤاتاری.

هەموومان یەكێكمان هەیە، ئەگەر لە كایەی مەجازیدا بوونێكمان هەبێت، ئەوا ناسنامەی دیجیتاڵی ئەمەیە. ئەم ئاڤاتارە دەتوانێت پرۆفایلی ئێمە بێت لە تۆڕێكی كۆمەڵایەتیدا. ناسنامەكەمان چەندە زیادڕەوی تێدا بكرێت، بەشێكە لە ئێمە. دەبێت حیساب بۆ سوبژێكتیڤیتی زیادكراو بكەین كە لەگەڵ جەستەی زیادكراودا بێت لەگەڵ ئەم هاوكێشەیەی خوارەوە: خودی هۆشیار و نائاگایی ڕاستەقینە كە ناسنامەی مەجازیمانە، گێدار، ناوەی لەناوە (سوژەی مەجازی) ئەو خودە دیجیتاڵییە كە دەستی لێدەدەین و پێكی دەهێنینەوە، بەجۆرێك ئێمە بەردەوام دەست لە وێنەكەمان دەدەین.

پۆست مۆدێرنیتە و هایپەر مۆدێرنیتە

ساڵانی حەفتاكان، هەریەك لە (ژان فرانسوا لیۆتار و میشێل مافیسۆلی) یەكێك لە دوا لایەنگرانی پۆست مۆدێرنیزم، وشەی پۆست مۆدێرنەیان بەكارهێنا، پاشان (جیل لیپۆڤێتسكی) نووسەری كتێبی (سەردەمی بۆشایی) بڕیاری دا دەستبەرداری دەستەواژەی پۆست مۆدێرنیتە بێت. بەبڕوای ئەو قسەكردن لەسەر پۆست مۆدێرنیتە ئەوە دەگەیەنێت كە مۆدێرنیتە تەواو بووە و ئێمە لە دوای قۆناغی مۆدێرنیتەین. ئەوپێی وابوو ئێمە لە پۆست مۆدێرنیتەدا نین، بەڵكوو بە پێچەوانەوە لە مۆدێرنیتەیەكداین كە لە فراوانبوونێكی تەواودایە، لە ئاشكرابوونی تەواودا. بەواتای هایپەرمۆدێرنیتە، مۆدێرنیتەیەك لە زیادڕەویدا. بەڕاستی ئەوەی ئەمڕۆ هایپەرە، هایپەرماركێت، هایپەركۆنتێنت. هەموو شتێك لەبەردەستدایە، لە زۆر و كەم.
هایپەرمۆدێرنیتی لەسەر ئەو بناغانە بنیاتنراوە كە پێشتر لە پۆستمۆدێرنیتەدا دەیدۆزینەوە بەڵام هێزی سەرووتریان هەیە. دەتوانین سەرمایەداریی، تاكگەرایی زیادە، هاوكات پێشبڕكێیەكی هێمنانە بۆ بەختەوەری، سەركەوتن، بدۆزینەوە، ئەمە لە ساتەوەختی ئێستادا دەژین.
گێدار پێی وایە، لە پێوەرەكانی پۆست و هایپەرمۆدێرنیتیدا دەتوانین عەقڵی كشاوە و ناسنامەی تێكشكاو و پەرشوبڵاو و پارچەپارچە زیاد بكەین. ئەوەندەی ناسنامە هەیە كە پەیوەندییەكان هەن، من لە شوێنی كارەكەمدا، من و هاوڕێكانم، من و كەسایەتییە دەخوازەكانم، ئەوەندە ناسنامەی بەشكراو، بەڵام لەبیرمان نەچێت كە ئێمە لە كۆمەڵگایەكی پارادۆكسیالدان.
بەدیدی گێدار، لەگەڵ هاتنی مەجازییەت دەستمان بە نوێنەرایەتییەكی نوێی كات و شوێن گەیشتووە. ئێمە چیتر مامەڵە لەگەڵ پێشكەشكاریدا

ناکۆکین بەڵکوو مامەڵە لەگەڵ ئەو شتەدا دەکەین کە گەدار پێی دەڵێت: چرکەساتی، (چرکەساتی کلیک).
تایبەتمەندی کۆمەڵگای هایپەر مۆدێرن بە وردی ئەوەیە کە کۆمەڵگەیەکی هەنووکەیی، بێ تاقەتی، پەلەکردن، لە هەموو شتێک کەدەمانەوێت دەستبەجێ هەبێت، ئەمەش لە فۆڕمی ئێرە و ئێستادا کورتی دەبێتەوە.
ئەم نوێنەرایەتییە نوێیەی کات ئیتر ئێستاگەرایی پۆستمۆدێرنیستی نییە، بەڵکوو چرکەساتییە. (لێرە و ئێستا) دوو هاوتەریبی دروست دەکات لەبەرئەوەی تاکە بەشایی نێوان ئێرە و ئێستا (واو)ەکەوە.
ئەوە زۆر نییە! چ شوێنێک بۆ بوون؟ ئەمەش کولتوورێکی هەنووکەیی دروست دەکات. کەلتووری دڵەڕاوکێی ساتەوەختی، ئەمە دڵەڕاوکێیەک نییە کە پرۆژەی هزری لەسەر بینا بکرێت، بەڵکوو ساتەوەختەکی بەشە.
گەدار، سەبارەت بە پەیوەندیگرتن لە بەشاییدا، پێی وایە: مەجازییەت مەودای هەڵوەشاندەوەتەوە، مرۆڤ دەتوانێت کەبوونەوەی ١٠ هەزار کەسی دروست بکات بەبێ ئەوەی لەسەر کورسییەکەی بجوڵێت.

گۆڕینی پارادایمی دووەم

گەدار، بە وەڵام دانەوەی پرسیاری بۆچی بیرکردنەوە لە ڕۆژئاوا فەلسەفییە؟ ئەم پاڕادایمە شی دەکاتەوە... سۆکرات ڕووداوێکی گەورەی دروست کرد، دابڕانێکی ئیپستمۆلۆژی، پێش سۆکرات بیرمەند هەبوون، (پێش سۆکراتییەکان)هەبوون بە بیرێکی زۆر چڕەوە، یەکەم میتافیزیکزانەکان، یەکەم بیرکارەکان، تالیس، فیساگۆراس، هێراکلیتۆس..تاد بەڵام بۆچی هێشتا بە مانای وشەیی باسی فەلسەفە ناکەین و هاتنی فەلسەفە لەگەڵ سۆکراتدایە کەدەرکەوتنی (لۆگۆس) ڕوودەدات.
پێش سۆکراتەکان دیدگایەک بە جیهان تێکەڵاو دەکەن، تێیدا هەم ڕوانگەیەکی عەقڵانی و هەم ڕوانگەیەکی ئەفسانەیی هەیە. ئەوان لە فابولادان، لە چیرۆکەکەدان، هێشتا لە خۆنیشاندانی عەقڵانیدا نین. لەگەڵ سۆکراتدا ئەومەرۆڤە دێت کە بە عەقڵ بەخشراوە، لە ڕێگەی نمایشی عەقڵانییەوە کەڵک لە عەقڵانییەتی خۆی وەردەگرێت، ئەوە هاتنی لۆگۆسە؛ لۆگۆس. تا ئەمڕۆش کولتووری زانستی لەسەر بنەمای لۆگۆس دامەزراوە و زاراوەی “لۆژی” لە هەموو دیسیپلینەکاندا دەبینینەوە: سایکۆلۆژی، سیۆسیۆلۆژی، ئەنترۆپۆلۆژی...هتد
گەدار پێی وایە، لەم دیدگایەی جیهاندا پرسی لۆگۆس، دەخرێتە ژێر پرسیارەوە. ئەو باس لە هاتنی شێوازێکی نوێی تێگەیشتن لە جیهان دەکات کە ئێستا لە ڕێگەی شاشەیەکەوە ئەنجام دەدرێت. بۆ نموونە هەر کە گەیشتیتە مۆزەخانە، ئامێرەکەت دەبەیت بۆ ئەوەی لە ڕێگەی شاشەکەتەوە بیبینیت. یەکەم دیدگای ئەمە بە جیهان لە ڕێگەی

شاشەکەمانەوەیە،

ئەمە سەرهەڵدانی پرسی جیهانبینییە. پەیوەندیمان بە مەجازییەوە، بە وێنەوە، وامان لێدەکات بە شێوەیەکی نوێ نوێنەرایەتی جیهان بکەین. ئەمەیە کە گێدار ناوی لێناوە؛ هاتنی ئیدۆلۆن. لە میتافۆری (پلاتۆن)دا بە ئەشکەوتەکە، دەتوانرێت ئیدۆلۆن بە وێنە سیموکراسییەکان، سێبەرەکانی سەر دیواری ئەشکەوتەکە وەربگێڕدرێت.

گێدار ناوی لێ دەنێت ئیدۆلۆن یان وێنەی ڕاگوزار/ کاتی.

حوکمڕانی ئیدۆلۆن چییە؟ ئەوە حوکمڕانی ئەو وێنانەیە کە بەدوای یەکتردا دەگۆڕێن بەبێ ئەوەی مەرج بێت گۆڕانەوەیەک دروست بکەن، پەستکردنی یەک لە دوای یەک، وەک لە سناپچاتدا هەیە. ڕیالیتی تیڤی یەک لە دوای یەک وێنەی بە چیرۆکە، بەبێ سیناریۆی پێشوەختە، کە پشت بە هەست و سۆز دەبەستێت. ئەگەر دژایەتی لەگەڵسەکان بکەیت بە ئیدۆلۆن، لەگەڵ ئەم یەک لە دوای یەک پەستکردنەدا وێنەی بە گۆڕانەوە، دەسەڵاتی کۆمەڵگەیەکی ئەفەکتەکان دادەمەزرێنیت.

ئەمە شانشینی ئیدۆلۆنە، وێنەی کاتی، بەبێ ئەوەی مەرج بێت چیرۆکێک دروست بکات، بەبێ ئەوەی مەرج بێت مانای هەبێت و کە بۆ چی بەیەکەوە گرێ دەدرێن؟

گێدار بە ڕوونکردنەوەی ئەمە نموونەی منداڵێکی یەک ساڵان دەهێنێتەوە کە دایکی بە تەنیا دەژی، سەرەتا چی دەکات؟ لە مۆبایلە زیرەکەکەیەوە وێنەی دەگرێت. دووەم شت چییە کە دەیکات؟ سەیری دەکات. وە دواتر ئەم منداڵە چی دەکات، کە لە ڕاستیدا ئەو شتەی پەیوەندیدارە؟ دەست و خۆی لە ڤیدیۆکەدا دەبینێت. پاشان پەستی دەکات. لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان یان کەسییەکان، هەڵبژاردن هەیە. ئەم منداڵە ئاگاداری کاتیی نییە، نە لە قۆناغی ئاوێنەیی، نە لە سوبژێکتیڤی خۆی. ئەمە مامەڵە لەگەڵ منداڵێکدا دەکەین کە پێش ئەوەی خۆی وەکوو سوبژێکتێک بنیات بنێت، خۆی دەبینێت کە بەبێ ئەوەی ئاگاداری کات بێت، نواندن دەکات، خۆی دەبینێت هەنگاو دەنێت، خۆی وەک سوبژێکتێک ناناسێت، خۆی دەبینێت لە مۆبایلێکی زیرەکدا ڕۆڵ دەگۆڕێت، لە هەموو ئەو ماوەیەدا بابەتی کراوە. تەنانەت پێش گەشەسەندنی زمان، خۆئاگاداری، هۆشیاری کات… ئاگایی دەروونییەکەی، لەبری زمان، لە وێنە، وێنەی کاتییەوە بنیات دەنرێت.

گێدار سێلفی بە زمانێکی نوێی پێناسەدەکات، شێوازێکە بۆ وەرگێڕانی جیهان لە وێنەی کاتییەوە، لە کایەی ئیدۆلۆنەوە، لە وێنەی گفتوگۆییەوەیە.

منی دیجیتاڵی

گرفتی شوناس لای گێدار یەکێکە ئاڵنگارییە سەرەکییەکان بەو پێیەی

ئەمە لە تاكگەرايى زۆردا خۆمان بەرەو پێش دەبەين. سەيرى كيم كارداشيان بكەن كە تەنها لە ڕێگەى خۆ براندكردنەوە بوونى هەيە. خود بووەتە براندێك كە دەبێت پەرەى پێبدرێت، ناوەندى هەموو شتێكە. لە ئەنجامدا دەبێت دان بەوەدا بنرێت كە ئەوانى تر وەك ئامرازێك سەيرى دەكەن. ئايا ئەمە كێشەيەكى نەرگسييە؟

لە نەرگسيزم وەك ئەوەى فرۆيد پەرەى پێداوە،

ئەو كەسانەى لە سۆشيال ميديادا زياد لە پێويست نوێنەرايەتى خۆيان دەكەن، ديارە كێشەيەكى نەرگسييان هەيە، كەموكوڕييەكى نەرگسييان هەيە. هەرگيز ڕازى نابن و تەنانەت بڕێكى باوەڕپێنەكراو لە لايك بەس نييە بۆ ئەوەى هەست بە بەها بكەن. سێڵفييەكانيان تەنها دەمامكێكى كۆمەڵايەتييە وەك ماسكى ژنان كە بە دانانى ماكياژ، دەيانەوێت ڕووخسارى خۆيان لە باشترين ڕووناكيدا نيشان بدەن، ئەمە دەمامكێكى مەجازييە.

بۆچى پێويستە ئەوەندە خۆمان نيشان بدەين؟ ئايا ئەمە دڵى كێشەكە؟ چى لە مەترسيدايە؟ بۆچى ئەوەندە وێنە پۆست بكەين؟

لە پێويستى خۆشەويستييەوە، هەستكردنە بە ناسينەوە لە چاوى ئەوانى تردا، هەستكردن بە بوون. مەسەلەكە بينينە، (من دەمەوێت ببينرێم چونكە بوونى من پشتڕاست دەكاتەوە) بيرۆكەكە ئەوەيە نەمرم، ئەوە شێوازێكە بۆ بەرەنگاربوونەوەى ترس لە مردن. لە تۆڕە كۆمەڵايەتييەكان هەرگيز نامرين. بەڵام كە ميراتەكە بەدەست دەهێنێت؟ ئايا منداڵەكانتان دەتوانن دەستيان بگات بە هەموو ئيمەيڵەكانتان، بە درێژايى ژيانتان؟ ئايا پێويستە ميراتگرمان هەبێت؟ سادە نييە.

لە دواى سێڵفيدا، شێوازێكى نوێى بانگەشەكردن دادەمەزرێت، خۆ-ماركەكردن، پێشانگايەك كە چيتر پارێزراوى كەسايەتييە ميدياييەكان يان ئەستێرەكانى ڕياڵيتى تيڤى نييە. هەموو كەسێك دەتوانێت لە ڕێگەى تۆڕە كۆمەڵايەتييەكانەوە ئەو وێنەيە دروست بكات و لە قاڵب بدات كە ئارەزووى پيشاندانى دەكات. “ئەگەر كيم كارداشيان سێڵفيەكەى كردبێتە هێماى بازرگانى خۆى و لە سەرووى هەمووشيانەوە بزنسێكى ڕاستقينە، هەموو كەسێك خۆى لە يەك ڕێبازدا نابينێتەوە”. وە خۆبەرزكردنەوە، لە تۆمارێكى بەناودا، دەتوانێت فۆرمێكى ديكە لە ڕيكلامى پاك وەربگرێت، فۆرمى خۆبەگەورەزانين.

خراپى ئەم هەوڵە بۆ بەركەوتن ئەوەيە كە سێڵفيەكە ناسكييەكى نەرگسيش ئاشكرا دەكات، چونكە شانۆگەرى و ئايكۆنكردنى ناسنامەى مرۆڤ بێ دەرئەنجام نييە بۆ هاوسەنگى هەر كەسێك و ئەمەش لەبەر ئەوەيە كە بەڕاستى سێڵفى ڕەهەندێكى نوێى كەسايەتى ئەمەى هێناوەتە دەرەوە، كە گۆدار ناوى لێ دەنێت “منى ديجيتاڵى”.

من لە دیجتاڵ دەتوانم دەستکاری و گەورەکردنی ئەم ناسنامەی خۆم بکەم، لە ڕێگەی کاریگەری و فلتەرەکانەوە، وەک لە بەرنامەی "ئینستاگرام"دا: " منی دیجیتاڵی بە فۆرمێک تێدەگەین کە پاشەکشەیی دەردەکەوێت: ئەمە لە ڕێگەی دەست لێدانەوە دەستمان بە خۆمان دەگات و چیتر لە ڕێگەی بیرکردنەوە، ناسینەوە یان پێشبینیکردنەوە دەرگیری خۆمان نابین. ئەمە یاری بە خۆمان دەکەین وەک ئەوەی منداڵێکی تازە لەدایکبوو لە ڕێگەی دەست لێدانەوە فێری بێت و جیهان بدۆزێتەوە.
هەروەها ئەو گۆڕانکارییە پارادایمانەی کە بەهۆی دەستبەجێیی وێنەکەوە هێنراوەتە ئاراوە، کاریگەرییان لەسەر پەیوەندییە سۆزدارییەکانمان هەیە. بۆ نموونە خۆشەویستی ئیتر ئەوەندە پەیوەندی بە پابەندبوونەوە نییە، ئەوەندە پەیوەندی بە شتێکی بەکارهێنراوەوە هەیە. لە دەرەوەی حوکمدانی بەها لەسەر ئەپەکانی پەیوەندی خۆشەویستی، گۆدار ئاماژە بە پەیوەندییە نوێیەکەمان لەگەڵ دیدگای ژن و مێردا دەکات: "کات چیتر بە ژن و مێردەکە نییە بە مانای ئێستا و کلاسیکی زاراوەکە، واتە دوو کەس کە پێکەوە دەژین و خۆیان بە ژیانی درێژخایەن پابەند دەکەن (ئەمەش واتای چەمکێکی تەقلیدییە بۆ شوێن و کات)، کە پەیمانێکی ڕاستەقینە یان سەمبولی پێکدەهێنن (…). هەروەها تێپەڕین بە جیهان hic et nunc ئاماژەیە بە بەپەلەیی، بەکارهێنانی خێرا، ئارەزووی تێربوون تەنانەت پێش ئەوەی ئارەزووی سەرهەڵبدات.
ئەو سێڵفییەی کە نوێنەرایەتیکردنی مرۆڤی سادە دەکات، بڵاوبوونەوەی وێنەی خۆونەکانمان، کشانەوە بەهێز دەکات. وەک ئەلسا گۆدار ئاماژەی پێدەکات، وەک کردەوەیەکی تاکەکەسی دەمێنێتەوە، بەبێ ئەویتربوون. دەنگدانەوەیەکی بێکۆتایی، لە mise en abyme سەرسوڕهێنەر دروستکراوە. لەم خولگە ئیگۆسەنتریکەدا، کە خولگەیەکی خۆدرێژکردنەوە، ئەستەمە کەمییەکان و پێچەوانەکان و نەبوونییەکان لە دەی پەیوەندییەکانی مرۆڤدا بناسرێت.
بۆ زانیاری زیاتر لەسەر ئەم پرسە بڕوانە

إلزا غودار: أنا أوسيلفي إذن أنا موجود؛ تحولات الأنا في العصر الافتراضي. ترجمة،
سعيد بنكراد. الناشر المركز الثقافي الكتاب، دار بيضاء/المغرب، الطبعة الأولى 2019.
https://le-cera.com/elsa-godart-selfie-suis…/

یەحیا حەسەن ئەو شاعیرەی کۆمەلگەی دانمارکی هەژاند

تێبینی:
ئەم نووسینە لە ٢٠١٤ بڵاوبۆتەوە لە دەنگەکان کە لە خوارەوە لینکەکەی دادەنێم.. بە داخەوە بە هۆکاری کێشەی تەکنیکی ئەرشیفی ئەو سایتەی دەنگەکان ناوی وەرگێڕە کە لە دانیمارکییەوە بابەتەکەی وەرگێڕاوە پەڕیوە… هیوادارین ئەگەر چاوی بەم بابەتەی خۆی کەوت پەیوەندیمان پێوە بکات..

یەحیا حەسەن ی شاعیر و گەنج لە ١٩/٥/١٩٩٥ لە دایک بوو وە لە کاتی وەرگێڕانی ئەم بابەتە هێشتا لە ژیان دا بوو بە داخەوە ڕۆژی ٢٩/٤/٢٠٢٠ بە مردوویی لە ناو ئەپارتمانەکەی دۆزرایەوە..
(دەنگەکان)

یەحیا حەسەن کوڕێکی گەنجە لە 19.5.1995 لە دانمارك لە خێزانێکی بەڕەچەڵەك فەلەستینی لە دایك بووە. کاتێك بچووکتر بووە دەزگاکانی کۆمەڵایەتی لە دایك و باوکی دەسێنن و لای خێزانێکی دانمارکی دایدەنێن تا بەخێوی بکەن.
لە 17.10.2013 یەکەمین کۆمەڵە شیعری لە لایەن دەزگای گویلندندال بۆ چاپ کرا.
یەحیا حەسەن شیعرەکانی بە زمانی دانمارکی دەنووسێت. ئێستا دوای دوو مانگ بەسەر دەرچوونی ئەم دیوانە شیعرە زۆرتر لە 100000 دانەی لێفرۆشراوە. ئەمەش ژمارەیەکی پێوانەییە لە دانمارك بۆ کەسێك کە یەکەم دیوانی دەربکات. ژمارەی پێشوو 95000 دانەیە و لە ساڵی 1977 تۆمار کراوە.
هەروەها مافی وەرگێڕان و لەچاپدانی تا ئەم ساتە فرۆشراوەتە ووڵاتانی نەرویج و هۆلەندا و ئیتالیا و ئەلمانیا.
میدیاکانی دانمارك بە هەموو شێوەکانیانەوە هەموو ڕۆژێك باسی دەکەن. لە هەمان کاتدا میدیاکانی ئەمەریکا و زۆر ووڵاتانی تری ئەوروپا باس و خواسی ئەم شاعیرە بە سەرنجەوە دەگوازنەوە. کۆمەڵێك هۆکاری گرنگ هەن کە وایان کردووە ئەم گەنجە وا بەم جۆرە ببێتە مایەی سەرنج و باسکردن.

رەخنەگران و نێوەندە رۆشنبیری و میدیاکان زۆر بە ئەرێنی رووناکییان خستۆتە سەر دیوانەکە، کە باس لە سەردەمی منداڵی و گەشەکردنی شاعیرەکە دەکات لە کەش و هەوایەکی پڕ توندوتیژی و تاوان و فەرامۆشکردندا. لە هەمان کاتدا ئەم شاعیرە لە دیوانەکەیدا رەخنەیەکی توند ئاراستەی باوك و دایکی خۆی و هەموو بێگانە هاوتەمەنەکانی ئەوان دەکات.

شیعرەکان زۆر بوێرانە پەردە لەسەر ژیانی ژمارەیەکی زۆر لەو خەڵکانە لادەدات کە بە دووڕوویی و فرت و فێڵ و بێ رەوشت و بی بەها دەژین. شیعرەکان هاوارێکن بەرووی ئەو کەسانە دەتەقنەوە کە ژیانی هەزاران گەنجی وەکو یەحیایان کردۆتە دۆزەخ لە ژێر ناوی رەوشتی کۆمەڵایەتی و ئایینی و پەروەردەی ناڕاست و نادروست. ئەم جۆرە رەفتارەی لە لایەن دایك و باوکانەوە لە نێو ئەو کۆمەڵگا بچووکە داخراوانەی بێگانەکان لە ئەوروپا کە بوونەتە هۆی ئەوەی یەحیا و هەزارانی وەك ئەو لە گەشەکردنێکی ئاسایی و منداڵییەکی ئاسوودە و کامەران و راست بێبەش بن و هەر لە منداڵییەوە شوێنی ئاسایی خۆیان لە قوتابخانەکان نەگرن و لە جیاتی خوێندن و مەعریفەت وەدەسهێنان رێگای خراپەکاری و نارکۆ و دزی و تاوان و راوڕووت و جەردەیی بگرنەبەر.

یەحیا خۆی ساڵێك لەمەوبەر لەلایەن پۆلیسەوە دەسگیر کراوە بە تۆمەتی راورووت و دزی. ئێستا لە قوتابخانەی نووسەران دەخوێنێ، ئەو قوتابخانەیەی نووسەری بە توانا بۆ دوارۆژ ئامادە دەکات.

بێگومان ئەو بارەی ئەم شاعیرە لاوەی تێکەوتووە هەمیشە بۆ کێشە گرفت نییە.

ئەوەی هیچ گومانی تێدا نییە یەحیا حەسەن شاعیرێکی تا بڵێی تووڕەیە. تووڕەییەکەی لەوە دێت کە بریندارە و برینەکانیشی زۆر گرانن.

لەمیانی شیعرەکانی بەشێك لەرەخنەکانی ئاراستەی دووڕوویی ئەو کەسانە دەکات کە لە ژێر پەردەی ئایینەوە، بەتایبەتی موسلمانەکان، رەفتاری نابەجێ دەگرنەبەر و چەندەها خراپەکاری ئەنجام دەدەن.

ئەم رەخنە توندوو تیژانە بێگومان وایان کردووە کە کۆمەڵە کەسانێك کاردانەوەی زۆر توندیان هەبێ و هەڕەشەی توند و ترسناك و تۆقێنەر لە یەحیا بکەن. تەنانەت هەندێك بە هەڵگەڕاوە لە کولتوور و ئایینی باوك و باپیرانی تاوانباری دەکەن و مۆری ناپاکی لە نێوچەوان دەدەن.

هەڕەشەکان زۆر جیددین بەڕادەیك ئێستا ئەو شاعیرە لاوە 24 سەعات لەلایەن پۆلیسەوە پارێزگاری لە ژیانی دەکرێت. لە ئێوارە کۆڕێکی شیعر خوێندنەوە لە یەکێ لە زانکۆکان زیتر لە هەزار کەس دەیانویست

ئامادەبن بەڵام هۆڵەکە تەنیا جێگای 180 کەسی تێدابوو. کۆمەڵێك لە نەیارانی لەدەرەوەی هۆڵەکە دەنگی هاوار و هەڕەشەیان بەرز کردبووەوە.
هەر لە هەمان هەفتەدا لە کاتی چاوەڕوانی شەمەندەفەردا لە وێسگەی ناوەندی کۆپنهاگن کەسێك هێرشی کردەسەر و زامداری کرد. تاوانبارەکە دەسگیر کراو لە دادگا 5 مانگ زیندانی بۆ بڕایەوە. یەحیا حەسەن کە وەکو شایەت ئامادەی دادگابوو ووتی من ئەو کابرایە ناناسم و دادگاش هەرچییەکی لێدەکات پەیوەندی بە منەوە نییە.
ئێوارەی 26.11.2013 کۆڕێکی تری بۆ خوێندنەوەی شیعرەکانی لە شاری ئۆدینسە بەست. ژمارەی ئەو پۆلیسانەی بۆ پاراستنی رەوشی کۆڕەکە و دەوروبەری کاریان دەکرد دەگەیشتە 150 پۆلیس. لە مێژووی ئەم شارەدا پۆلیس ئەرکی وا مەزنی پێنەسپێردراوە.
کەناڵی تی ڤی 2 کە کەناڵێکی سەرەکی تەلەفزیۆنە لە دانمارك سەعات و نیوێکی بۆ گواستنەوەی
راستەوخۆی کۆڕەکە تەرخان کردبوو. ئەمە لە کاتێکدابوو کە پارتە سیاسییەکانی ناو پەرلەمان گفتوگۆی توندیان لەسەر بودجە ساڵی 2014 هەبوو. تەلەفزیۆنەکە لە جیاتی گفتوگۆ سیاسیەکان کۆڕەکەی پێشان دەدا.
لە کۆتایی ئەم پێشەکیە کورتە حەز دەکەم ئاماژە بە خاڵێك بدەم. ئەو کێشانەی لە ووڵاتێکی وەکو دانمارك و ووڵاتە ئەوروپییەکانی تردا هەن و پەیوەندیان بە ژیانی ژمارەیەکی زۆر لە خەڵکانی بێگانە و مهاجیرەکان هەیە، کێشەی زۆر گەورە و جیددین. لەوانەیە کێشەکان لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاست ئەوەندە سەنگایان نەبێت.
لێرەدا چەند نموونەیەك لە شیعرەکانی یەحیا حەسەن راستەوخۆ لە دانمارکییەوە دەکەمە کوردی.

منداڵی

پێنج منداڵ بەڕیز وەستاون… باوکێك دارێکی بەدەستەوەیە
یەك دنیا قیژە و گریان و گۆمێك میز لە بەر پێیان
بۆ پێشبینی
بە نۆرە دەستمان رەپێش دەکەین
خۆشکەکەم زۆر خیرا لەسەر ئەم پێیەی بۆ سەر ئەو پێیەی
هەڵدەپەڕێ
میز تاڤگەی بەستووە بە نێو قاچەکانیدا
جارێك ئەم دەستە و دواتر ئەوی تریان
ئەگەر دەستەکە درەنگ هاتە پێش لێدانەکە کوێرانە بەر شوێنیك دەکەوێ
لێدانێك، قیژەیەك، ژمارەیەك، 30 یان 40…هەندێ جار 50

لە راکردن بۆ دەرەوە، دوا لێدان بەر لنگ و لەتەر دەکەوێ
هەردوو شانەکانی براکەم دەگرێ و راستی دەکاتەوە
بەردەوام دەبێ و لێدانەکان دەژمێرێ.
سەرم شۆڕ دەکەمەوە و چاوەڕوانی نۆرەی خۆمم
دایکم قاپەکان لە دەرگای دەرەوە دەشکێنێت
لە هەمان کاتدا تەلەفزیۆنی ئەلجەزیرە
وێنەی بولدۆزەری بەکار و لاشەی لەت و پەت بوو دەگوازێتەوە
لە کەرتی غەززەدا خۆرەتاوە.

پێشبینی نەکردن لە فێبریوەردا

هێمنی هێمنییە و
خۆڕسکانە گەشە دەکات
دۆزەخی تۆ هی منە
بەو ئومێدەی لەسەر نووکی پەنجەکانمەوەیە، من داگیری دەکەم
مەسەلەکە بەو رادەیە ئاسانە
چاوەکانی تۆ خەیاڵێکن
پارانۆیای من شەوانە پێدەکەنێت
من لە هۆش خۆم نیم و لە هەوادا دەلەنگێمەوە
بێ رەگەز، لە هەوایەکی رووتدا
لە نێو بیرکردنەوەدا تەقڵە لێدەدەم
لە مانگی فێبریوەردا خەونێکم بوو
ئیتر هۆشیاربە ماچەکانت دەخەیتە کوێ
دوور نییە بەو شوێنەوە بنووسێن و لێی نەبنەوە
تۆ هەندێ شت دەڵێیت و من هەندێ
بەڵام من ناتوانم هەروا بە دوای بگەڕێم و پاشتر بەلاوەی نێم
جگەرەیەکی تر دادەگیرسێنم و سەیری خۆرهەڵاتنێکی تر دەکەم
دەبێ ئەمە تۆ بیت
سوتووی جگەرەکە دادەماڵم
شەرابی نێو کارتۆنەکە لە شیعر بەتاڵ دەکەم
پێت دەڵێم بریسکەت بکە بە گریان
بەڵام ئاگادار بە
من هاوڕێیەکی ئەوتۆم
زۆر بە دووری مەزانە بێباك بم لێت
بەڵام بەر لەوەی چەند درزێك لە هەمیشەییدا بەدی بکەین
دەبێ بەری دارەکە بخۆین و خیانەت لەخودا بکەین

دەبێ بۆ یەکەمجار لە ژیانماندا کۆکایین بەلووت هەلمژین و
دێرێك لە لەخۆبایبوون بە گۆرانی بچڕین
پێویستە وا بکەین
ئەوان یۆتۆپیاکان بە جیا لە خەونەکان سەردەبڕن
پیاوە جل رەشەکە خوێنی دڵ دەکاتە زێرابەکانەوە
هاوین هەم قەدەرە و هەم زیندان
منیش ترسنۆکێکی ئەوتۆم
خەون بە ئایندە لە باوەشی تۆدا دەبینم، بەڵام بێ ئەنجام
پارانۆیای من پێدەکەنێ و منیش لەگەڵی پێدەکەنم
دەڵێن هەڵسە لەخەو و بۆنی دامێنی ئافرەت بکە
کەچی من گڕ لە ووشەکان بەردەدەم
رووم وەردەگێڕم
ئەوان ئازار دەچێژن
بەڵام ئەم شەڕە شەڕی من نییە
گۆشتی من نامۆ کراوە
شۆستەکە هی من نییە
لە ژێر خۆرەتاودا خەندە دەکەم
زۆر حەز دەکەم بدوێم
بەڵام لەبارەی ئەمەوە نا
تێبینی دەکەم دەترسم
جگەرەیەکی تریش هەڵدەمژم
خۆت لەم تاریکییە بەدوور بگرە
هەموو ئەوانەی تۆیان خۆش دەوێت ئەم ئامۆژگارییەت دەکەن
هەموو دەیانەوێ سوارت بن
هێندەی تر نابات لەنێو چاڵێکدا بە مردوویی کەوتوویت
بە شیعرەکانی خۆت خنکاویت
قژی لوولی هۆمۆئاسات رزگارت ناکات
هێشتا زووە تاوەکو هەستت ناسك بێت
زووە تاوەکو جۆینێك داگیرسێنیت و
ببیتە یەکێکی ئەوتۆ رێگای پەناوپێچ بگرێت
بێ ئەوەی هیچ کارێکت بە خواوە هەبێت
وەکو منداڵێکی بچووك بەجوولەی دەست ماڵئاوایی دەکەم
یەك دوو سێ لە نێو نەمان و لە ناوچووندا

□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□ □□□ □□□□□ □□□□□

شیعرێکی دی لە شاعیر (محەمەد قلینی)(*) یەوە.. و: نەژاد عزیز سورمێ

(1)
من ناوم محەمەد قلینی یە
شیعر دەنووسم
لە کۆمپانیایەکی جل و بەرگیش کار دەکەم
هەر دوو ئیش دژ بە یەك نین
ئەوەتانێ کۆگەیەکی گەورە
کراسی هاوردەی تیا کەڵەکە دەکەم
خەڵکی هەڵپەیانە بۆ کڕینیان..
ئەوەش دڵێکی گەورەتر
قەسیدەی لێ دا دەکەم
کڕیارێکی نییە‌.

(2)
ژنەکەم دەڵێ: ماڵەکەمان زۆر کۆنە
ژووری مناڵان
جێی دوو پێخەوی بچووکی لێ نابب□تەوە..
هاتم بەیتە شیعرێکم نووسی
بە داڵانێکی فراوانەوە
ئینجا
دەستم ڕاهێشت و وتم:
(دەتوانین ئەمشەو لێرە بنووین)

(3)
هەمیشە داو و دەرزیم پێیە
تا هەر وەختێ دڵم
شیعرێکی لێ دێتە دەرێ
پێی بدروومەوە.
ورگی بچووکم

ڕێگەم لێ ناگرێ
تێکەڵ بە خەڵکی بم..
تەنێ شاعیران زۆری بەسەردا دەڵێن
لەگەڵ ئەوەی
بە هۆی هەڵلووشینی شیعرە قەڵەوەکانی ئەوان
پەیدا بووە ..

(4)
لوولەی تفەنگەکانتان لە من بکەن
پەنجە بە پەلاپیتکەوە بنێن
هەموو ئەوەی ڕوو دەدا
مۆسیقا
لە خوێنبەرەکانمەوە دەردەپەڕێ
بڕوا بەوە مەکەن
شاعیرێك
بەو مۆدە کۆنباوانە بمرێ ..
جارێکیان دزێك
هەوڵی دا
چەقۆیەك لە سنگم بدا
کەس بڕوا ناکا
ئەو دزە
بوو بە سترانبێژێکی مەزن
منیش باوەڕم نەکرد
کە بینیم
هەموو گۆرانییەکانی (عبدالحلیم)
کۆ دەکاتەوە
کە لەبەر دڵم ڕۆیشتوون
بە بایەخەوە
گەرووی زبری لێ پڕ دەکا..
بڕوام پێ بکەن
شاعیرێکی وەك من
قەت نامرێ
تەنیا لەو کاتەدا نەبێ
قەسیدەیەکی خراپ دەنووسێ.

و: نەژاد عزیز سورمێ

-____________

□□□□□□□ □□□□□ □□□□□ □□ *1983* □□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□□ □□□□□□□□□ □□□□□ *()*
□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□ □□ □ □□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□ □□ □- □□□ –
) □□□□□□□ *:* □□□□□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□ □ □□□□□□□□□□□□□ □□□□□
□□□□□□□ □ □□□□□□□ □□ □□□□□ □□□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□ □ □□□□□□ □□□□□□
□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□ *(*)* له ماڵپهڕی (اليوم السابع)ـەوە
22ی شوباتی 2025 کراوە بە کوردی.

هێدیبە.. شیعری شەهلا نوری

هێدیبە…..
سەفەرمەکە
ئاواتمان هێشتان لەژێر گرێی جادوو ڕاخراون
نە لە ئایین و نە لە زانستدا باون
لە دڵەڕاوکێن
لە ڕاوەڕاون
پێکەوە لە تەک خەونمان داپۆشراون ، زیندە بەچاڵ فڕێدراون
لەسەر تاوانباری کات
بڕێکیان لەژێرخۆڵن
ئەنفال کراون
ئێمە هێشتان
باخی عیشق و خۆشەویستیمان خۆشدەوێت،
هیوامان زۆر و باڵندەکان
دەنگەشەی ئاهەنگمان بۆ بنێرن ،
فالانتاین بگێڕین و
سەمای مەستان□ ب□ب□ستن
ڕۆژی بەیان شادبکەین و
باخچەی دڵان تەڕتەڕ دەکەین
هێدی بە…
وەک گۆرانی کۆن
لەسەردەمی ئەمێستاکە خۆشم دەوێی
تۆی کۆتری دەوری حەڕەم
دوور لە ئاپۆرا
تەنها تەوافی تۆم دەوێ

هێدی بە....
تۆ ئۆغر بکەیت
شیعر و پەخشان
وڕک دەگرن !
دەفتەری شیعرم دەشێوێ
قەڵەم
دەشکێ ،
فەرھەنگ دەدڕێ
وەک کۆرپەڵ□ یەکی ساوا
خۆ دەدوێنن
ئۆقرە ناگرن ،
یەخە بەرنادەن ناسرەون
دڵ داگیر دەکەن
دێن و دەچەن
جێی تۆ دەگرن

شەهلا نوری

نـــامیلکە شیعـــری ئەلینـــا لە نووسینی هاوڕێ رەش بڵاوکرایەوە

بۆ نوسینەوەی هەر حیکایەتێک نیشتیمانێکمان دەوێ خاڵی بێت لە موحیبەت،خاڵی بێت لە هەموو ئەو جوانیانەی هەن تا کاتێک حیکایەتەکەمان نوسی باسی ئەو موحیبەت و جوانیە بکەین کە پەلی گرتین و وای کرد پەنجەکانمان تابلۆی ئەو پاڵەوانانە بکێشن کە بونە بەشێک لە نەخۆشی ئەشق لە ژیانماندا تا بزانین جوانی ئەوان نەبوایە چیمان دەنوسی ؟
ئەم پەڕتوکە زادەی مەفتەنێکی ئاڵۆزە دیوێکی باسی شۆخ و شەنگیەتی ئەلینا و ئەو دیوارە زیندانیانە دەکا کە وایان کردووە خۆر ئاشنایەتی نەبێ بە چاوە سەوزەکانی دیوەکەی تری ئەو مل ملانێ و زەحمەتیانە دەخاتە ڕوو کاتێک ئاشقی مەمنوعیەتێک دەبیت لە ژیان و لەناو دەریایەکدا مەلە دەکەی بێ ئەوە بزانیت نغرۆبون ئاسانترە

و□ک ل□ پ□ل□قاژ□ی خ□ □زگار کردن،
پرسیار□کان ل□ ئ□لینا قورسن ئ□لینا خ□یشی شیعر□کی ن□خو□ندراو□ی ه□زار وچوارس□د سا□ پ□ش ئ□ستای□ ب□ی□ کات□ک بانگی د□ک□م جانی جانان د□□□ت هاو□□ ب□ چاو□کانم م□ب□ ق□ر□ج من ئ□هلی ئ□و مردنان□م ک□ ژیان □□دووی خ□ی خستون.

ئ□م ناميلک□ شيیعرييی□ لای ئ□م کت□بفر□شان□ ب□رد□ست□..

هەولێر
ناوەندی کولتوور، شاری مامۆستایان
ناوەندی مەم و زین، داونتاون
کتێبخانەی هەڤاڵبووک، نزیک مارکێتی کۆک
کۆشکی سیروان، نزیک مەچکۆ
ناوەندی رۆسا، داونتاون
کتێبفرۆشی رۆسا، ناو کتێبفرۆشان
کتێبخانەی تەبایی، ناو کتێبفرۆشان.

هەریر
کتێبخانەی هاوژین، ناوبازاڕ

سۆران
کتێبخانەی ئەحمەدی خانی

رەواندز
کتێبفرۆشی هەژار

دەهۆک
کتێبخانەی ئاترپا

رانیە و چوارقورنە
کتێبخانەی رەهەند

قەڵادزێ
کۆشکی ژین، نزیکی باخچەی ناو شار

سلێمانی
کتێبخانەی بەختیاری